

Bence Pali bácsi emlékezete

„En mán akkor is nagy vótam, amikor mögcsülettem, mert Nagy Pál a nevem. Apámat Benedöknék körröstölték, de Bencének, Nagy Bencének hítták. No, hát mink, a gyerkökök, sőt az unokák is, innen löttünk Bence gyerkökök.”

Még mostanában is vissza-visszaideződnék szavai, szép szögeditápai ö-ző beszéde, amikor egy-egy régi adatát olvasgatom.

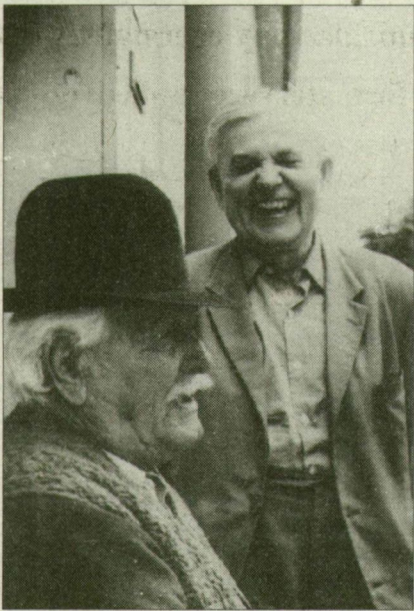
„Nagy tél vót, amikor nyolcszázkilencvenbe az anyám erre a világra hozott. Hogy mönnyit szenvedött velem, csak sejtöm, mert én kérröm szépen öt kilóval születtem. Így aztán tényleg nagy vótam kezdettől fogvást: a súlyom sé vót kicsi, a nevem mögénten – mondom – Nagy, máma is.”

Kisgyermek koromban még annyira magától értetődő volt, hogy Tápén mindenki ismert mindenkit, hogy bár mi a Fölvégen laktunk, Pali bácsiék meg a Tigrátháton, mégis tudtam, hogy ő a Bence Pali bácsi, a malomba járó ember.

Fiatalember korában – miután végigszolgált az első világháborút, kordézott: egylovas járgányával hordta a földet a Tisza töltés magasztásánál. „Sokat kerestem én, de akkor is elmönt még az isten keresete is a kosztra, mög hát, hogy nem vót a kordézás lány ölelgetős munka, magam is mögítam a napi adagomat pálinkából is, mögénten borbul is. Fogadtam földhányót magam mellé, mert mindég vótak nálam nála is szögényebbek, akiknek így tudtam kenyeret biztosítani. Nem vót rá éppenséggel szükségöm, de láttam a sővargást, hát fővöttem, ha mán tőhetöm a segítségöt.”

Pali bácsinak leginkább nyaranta adatott meg, hogy sok szegény családon segítsen. Mire az aratás megkezdődött, fél-száz kaszást, és a hozzájuk tartozó marokszedőket hívtá, hogy Tápétól távolabb eső uradalmakba vigye őket részesnek, summásnak. Főként a férfembereket cséplés idejére is megtartotta, de azokkal már Tápén cséplert. Ő volt mindkét munkánál a bandagazda. De nem afféle pallér, hanem aratáskor maga is kaszált, csépléskor pedig ő etette a kévékkel a gépet. „En mindön esztendőben a Bence Pali bácsi bandájában dolgoztam. Nem túrta a dologkerülőket, de aki helytállt, azt a másik esztendőbe is vissza híttá.”

Érdekes viszont, hogy Pali bácsi a gyékénymunkát nem értette. Hogyan is értette volna, hiszen réti gyerek volt, aki inkább hónapos gyerekként félbérlet. Később egész bérért dolgozott nagybérloknél, ott meg nem vesződtek gyékénnyel. Mire pedig a maga ura gazdája lett, inkább malomba járt örlteni. Idős ember korában – főként 1965 tájától – a Tápé monográfia szerzői egymásnak adták házának kilencsét, mert igen sokat tudott a falu történe-

térről, és hagyományairól. Minden, a monográfiában szóba kerülő témához tudott adatokat. Nem véletlenül, hiszen gyermekkorában még sokat hallott a szögedi nagy árvízről, részese volt a lóval való nyomtatásnak, és miután a rétről (a Tiszán túl lévő Tápairét neve itt egyszerűen: réti) a faluba kerültek a szüleivel és a testvéreivel, látta, miként épültek az ágasos-csömpölyeges házak, amelyeket gyékénnyel, vagy náddal fedtek; és ami még természetesebb; a fején maga is hatvarrásos bográcskalapot viselt. Mindezek mellett nevezhetjük Pali bácsit Tápé egyik jeles nótafájának, méginkább mesélőjének, aki főként az úgynevezett hazugmeséket kedvelté és mőndta, ölykör népes gyerekseregének. Meséinek általában ő lett a szegénylegény-királyfi hőse. Nemegyszer formált tölcseért két tenyeréből, és trombitát utánózva traktarázott a gyerekek örömére, merthogy ökelme a katonáéknál huszártrombitás volt.

Pali bácsi kivételes tudományának híre eljutott Bálint Sándorhoz is, aki szívesen hallgatta őt, sőt, a vendégeit is kivitte hozzá. Egyik alkalommal Pali bácsi nem értette, mit kérdezek tőle, és így szólt Bálint Sándorhoz: „Hangosabban hét, mert süket vagyok.” Azt mondta erre Sándor bácsi, hogy ő is az. Erre Pali bácsi jót nevetett és miközben kacintós szemére lehúzta kalapját, ezt mondta: „Hát akkor szerbusz, mert két süket égypár.” Többen voltunk, hát nem csoda, hogy nevetésünköt szinte visszhangzott az utca.

A napokban, ahogy kezembbe kerültek a töle telis-tele jegyzetelt noteszok, sok derűs följegyzést, többek között a fönti esetet is olvastam. A legutolsó bejegyzés 1983-ban meg eképpen szól: „Alighanem nagy – már nem csak a neve, hanem a baja is Bence Pali bácsinak. Nem tud beszélni, de ágyában felülni sem.” Két nappal később: „Meghalt Bence Pali bácsi. 93 évet élt. Azt hiszem, az utolsó tápai bölcse, akire tán sokan emlékeznek, akik ismerhették, és azok is, akik a töle származó történeti és népeleti adatokat olvassák, ha kezükbe veszik a „tápai bibliát”.

Pali bácsi, ha élne, január 25-én, Pál fordulásának napján lett volna 105 esztendő.

Ifj. Lele József

■ Az ember már csak olyan, hogy bizony hajlamos elfeledkezni még a nevezetes évfordulók egyikéről-másikáról is. Szeged város életében 1879. március 12. olyan dátum, amit a város polgárainak nem szabad elfelejteniük. Álljunk meg egy pillanatra a Tisza-parti sétányon és emlékezzünk!

Az Alföld pusztító árvizekben bővelkedő történelmének legnagyobb katasztrófája zúdult 1879 tavaszán a már akkor is virágzó Tisza menti városra. A szegedi nagy árvíz méreteiben és főleg hatásában fölülmúlta a Pestet és Budát nagyrészt romba döntő, emlékezetes 1838. évi árvizet is. A gátakat heteken át ostromló árvíz elleni hősies csatában Szeged „elesett”. Az árvíz azonban, amely csaknem 160 emberéletet követelt, a város 6350 háza közül hatezret teljesen elpusztított és több mint hatvanezer embert hajléktalanná tett, egyben fordulópontot jelentett a romjaiban újjáépülő Szeged korszerű városképé-

Szeged, 1879. március 12.

nek kialakításában és a Tisza-völgy árvízvédelme, sőt az egész magyar árvízvédelem fejlődésének történetében.

A régi Szegedet keletről övező Tisza március 12-én hajnalban nyugatról zúdult a városra.

A már csaknem egy hónapja tartó árvíz kemény próbára tette a gyenge gátak teherbíró képességét. Március 5-én Szegedtől északra, mintegy 30 kilométer távolságra, Petresnél átszakadt a percsorai öblözet újonnan megerősített gátja.

Az első órákban még nem is sejtették, hogy a percsorai gátszakadás milyen veszélyt rejt a városra. A lezúduló víz már a következő napon áttörte a régi sövényházi keresztgátat, harmadnap Algyő mellett elsodorta az alföldi vasút ugyancsak keresztgátként szolgáló töltését, elárasztva Algyőt és Tápét, majd a kiáradó víz a Tisza árvízszintjét

is meghaladó magasságban rohant a város felé, a baktói töltést és a várost nyugatról határoló vasútvonalat ostromolva.

A várost így kétoldalról körülvette a kiáradt víz. Védekezésül már hiába vágták át a Tápé alatti gátakat, hogy a kiáradt vizet a Tiszába visszatereljék. Ez már nem mentette meg a várost. Március 10-én Dorozsma is víz alá került. Talán enyhítette volna a helyzetet, ha a temesvári hadtest kivezényelt műszaki alakulatai a várostól délre lévő Maty-éri hidat felrobbantják és a töltést átvágják, hogy a várost nyugatról ostromló víztömegnek megfelelő utat nyissanak a Tisza medrébe. A robbantás azonban elmaradt, csak egy kisebb átvágást nyitottak.

Az árvíz elleni küzdelem utolsó szakaszában heves északi szélvihar tört ki, amely végképp lehetetlenné tette a

védekezést. 1879. március 12-én hajnalban fél háromkor megkondították a vészharangokat. A Makkoserdőnél az ár száz méter hosszú szakaszon elsöpörte a vasúti töltést. Reggelre a látóhatárig elnyúló áradat öntötte el a várost.

Több mint két hónapig, sokhelyütt három-négy méternél mélyebb víz borította Szegedet és környékét. A Tisza csak 186 nap múltán, augusztusban húzódott vissza medrébe.

Azóta a várost rombadöntő (Szegednél 806 centiméteresnek mért) árhullámnál jóval magasabb víz is mosta a város lábát, kitörni azonban nem tudott gátjai közül a Tisza. A város példás összefogásával 1970-ben minden idők eddigi legmagasabb (960 centiméteres) árhullámát is sikerült kivédeni.

Benke György
vízügyi tanácsos

OLVASÓSZOLGÁLAT

LEVÉLCÍMÜNK: DÉLMAGYARORSZÁG SZERKESZTŐSÉGE,
SZEGED, SAJTÓHÁZ, PF.: 153. 6740.
TELEFON: 481-460

Nem tb, hanem tbc

A Délmagyarország március 4-i számában olvasom, hogy: új fegyver a tb ellen? Na, mondom, már éppen itt az ideje, hogy ez a társadalombiztosítást új fegyverrel hozzuk rendbe. Azután kiderült a hírből, hogy nem a tb-ről, hanem a tbc-ről van szó. Ez már más. Ha megijedt volna a tb, most már nyugodt lehet, a tbc meg csak hadd féljen, hiszen még ma is pusztít.

Ezek a fránya betűszók vagy rövidítések okozhatnak ilyen zavarokat. Az is tény, hogy egyre jobban terjednek írásainkban és a beszédünkben is. Lehetne egy játékot is rendezni, hogy '45 óta hány betűszó jelent meg, és azok mit jelentenek, jelentettek? DDT, PVC, MHSZ, BM, HM stb.

Akkor van baj, ha két távolálló terület azonos betűszót használ. ÁB, Állami Biztosító,

de az abortuszt is ÁB-nek mondjuk. MOK, Magyar Orvosi Kamara, de MOKK, Magyar Orvosírók és Képzőművészek Köre. Igaz, hogy ezen utóbbi két K-val van írva, de beszédünkben ez nem érvényesül elég differenciáltan.

Már csak azt a kérdést kell feltennünk, hogy ezek az egyre terjedő betűszók rövidítések széptitk, vagy elsilányítják beszélt és írott nyelvünket? Milyen társadalmi szükségesszerűség van mögöttünk? Itt van a Délmagyarország. Ha én most egy új lapot indítanék, Dolgozómagyarország címmel, mindkettőt DM-betűszóval rövidítenék. Itt persze az a történelmi háttér adódik, hogy Dolgozómagyarország című újságot nem lenne sikeres nálunk alapítani.

Dr. Veress Sándor

Töröljék az '56-os emlékműépítés költségvetési tételét!

A VTV közvetítésében figyeltam a szegedi önkormányzat költségvetési vitáját. Az egyik tétel – a jövő évre is átnyúló 1956-os emlékmű építési és tervezési költségeinek tárgyalása – kapcsán, nemkívánatos mellékzöngéktől sem mentes polémia kerekedett. Az egészről megjegyzésre érdemként dr. Aradi Antal képviselő úr hozzászólásának egy részét emelem ki. Egyebek között ugyanis azt mondta, hogy fel kellene támasztani a témával korábban már foglalkozó alapítványt. Ezzel teljesen egyetértek! Sőt, továbbmegyek, ne a költségvetés állja az emlékmű finanszírozását, te-remlésünk hozzá közadakozásból alapot!

Bizonyos vagyok benne, ha nem is a tendenciákat illetően,

hogy az ország gazdasági helyzete összehasonlíthatatlanul jobb, mint volt a múlt században a kiegyezés után, mégis gombamódra nőttek ki szerte az országban a 48-as forradalom és szabadságharc emlékművei. Mi se legyünk rosszabbak! Szervezzük újjá az alapítványt, s fejtünk ki megfelelő tájékoztatást, hogy mindenkihez eljuthasson az emlékmű közös megépítésének gondolata. Adakozhasson e célra egyaránt személyesen a szenvadó, a vétkes, az áldozat, a megtévedt vezeklő, a mellveregető, a fintorgó, az ironizáló. Az értelem és az érzellem különböző indítékai serkentésnek mindannyiunkat egy közös irányba. Száz év múlva, az emlékművel együtt, 1956 történelmi jelentősége azon a pie-

desztálón lesz, amit megérdemel. Akkor már nem székértáborok különféle értelmezésének, hanem a nemzettudat lényeges részének a szimbóluma lesz. Napjainkban pedig legyen a megbékélés momentuma is.

Természetesen úgy gondolom, hogy az alapítványt támogathatná minden vállalat, vállalkozó, állami és városi intézet, intézmény, párt és társadalmi szervezet, bármilyen célú, rendeltetésű közösség.

Jelentős szerepe lehetne az akció támogatásában az egyházaknak és a sajtónak is. A városi közgyűlésnek is módja lenne az egyéni helytálláson felül testületi döntéssel is gyarapítani az alapítványt.

Mivel minden szónál szebben beszél a tett, az '56-os emlékmű tervezési és építési céljára ezennel felajánlok a nyugdíjamból 5000 forintot.

Kertész Dezső

Köszönet

a polgármesteri hivatalnak

Négy gyermekem és a magam nevében szeretném megköszönni Hargittai Rita képviselőnek, Réti Csabáné irodavezetőnek és munkatársainak azt az önzetlen és gyors segítséget, amelyet kilátástalan helyzetemben nyújtottak.

További munkájukhoz jó egészséget kívánok.

Dragina Sándorné

...a támogatóknak

Február 24-én vidám farsangi mulatság volt iskolánkban. Először jelmezverseny, majd a farsang csúcspontja, a tombolahúzás következett. Mindenki izgatottan figyelte, hogy kihúzzák-e a szerencseszámát. Az egyik tanárnő kislánya, aki vendégként volt jelen, húzta ki a számokat és sokaknak szerencsét is hozott. Nagy tetszésnyilvánítással fogadtuk a számunkra kedves, értékes nyereményeket. Mindezeknek nem örülhetnénk támogatóink segítsége, ajándékai nélkül. Iskolánk tanulói és ta-

nárai nevében ezúton szeretnénk köszönetet mondani a sok szép ajándékért, amellyel örömet szereztek nevünk. Támogatóink voltak: Elektro Plusz Elektronikai Szaküzlet, Sharp Shop Metronix Kft., Brüsszeli körúti Hi-Fi kereskedés, Burger King Étterem, McDonald's étterem, Puskás Ker. Játéknagykereskedés, Gulliver Játéknagykereskedés, Standard Áruház, Honvéd téri cukrász-üzem.

A Szilléri Sugárúti
Általános Iskola
tanulói és tanárai

„Az idegenek köztünk vannak”

A lap hasábjain szeretnénk megköszönni a megye minden részéről pályázó gyermekek, a Szegedi Ufó Kutató Egyesület, a Droid SF csapat, valamint a Bartók Béla Művelődési Központ nevében a Kornétás Könyvkiadónak, az Új Vénusz Lap- és Könyvkiadónak, a Frank Számítástechnikai Szaküzletnek, az Atilon Filmnyomó és Dekorációs Műhelynek, Kiss János keramikusmesternek, a Dél-magyarországi Gyermek- és Ifjúsági Alapítványnak, a HUFON Alapítványnak, az Á-T Korona Kft.-nek, a Suzzy Virágüzletnek, Sós Tibor ufokutatónak, az újszegedi Csongor Patikának, a Burger Kingnek, a Szőregi Kisipari Cukrászdnak, a Kálvária Cukrászdnak, a Derkovits fásori Élelmiszerbolt-

nak, az Idegennyelvű könyvesboltoknak, a Bajor Pékségnek, az Erdélyi téri Ajándékuzeteknek, a Peppino Élelmiszerüzletnek, Dobrotka Csillának, a Fuga Hangszerüzletnek, a Gulliver Játéknagykereskedésnek, Szénási Ferenc vállalkozónak, a Trópus Díszállatkereskedésnek, a Mini-Mal Diszkontnak, a Magyar Garabonciás Szövetségnek, Ormos Gábornak, a Dekor Szerviz-Grafikai Stúdiótól, hogy az Idegenek köztünk vannak című képzőművészeti pályázatot szponzorálta, felajánlott ajándékaival, külön-díjaival és termékeivel lehetővé tette a díjátadót ünneppé sikeres lebonyolítását.

Gombosné Sz. Emília,
a pályázat kiírója
(a Szegedi Ufó Kutató
Egyesület vezetője)